

אילן ניסים

ראש אגף סביבה במנהל אוצרות טבע, משרד
 התשתיות הלאומיות, האנרגיה והמים

מה היה המניע לביצוע סקר אסטרטגי סביבתי?

גיליון סתיו 2017 / כרך 8 (3)

ציטוט

ניסים א. 2017. מה היה המניע לביצוע סקר
 אסטרטגי סביבתי? *אקולוגיה וסביבה* 8(3).
 העתק

אילן ניסים – ההחלטה לבצע סקר אסטרטגי סביבתי התקבלה ב-2012 בעקבות גילויי המאגרים העצומים של נפט וגז בים (מ-2009). זהו כלי תכנוני המסייע לתכנון ולקבלת החלטות באשר לניצול משאבי האנרגיה בים. הכלי מקובל בקרב המדינות החברות בארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכליים (OECD) וכן מומלץ לשימוש על-ידי האיחוד האירופי (בדירקטיבה EC/2001/42) בתחומים הנוגעים לניהול אוצרות טבע ולקביעת מדיניות כוללת לפיתוחם. הסקר נועד לאזן בין האינטרס של פיתוח כלכלי לבין אינטרסים אחרים, שאחד המרכזיים שבהם הוא שמירה על הסביבה הימית.

מכיוון שפיתוח מאגרי אנרגיה יכול להיעשות רק לאחר היכרות עם הסביבה הימית, היה הכרח לערוך סקר, שכלל זיהוי פערי מידע והשלמתם. בהנחיית משרד האנרגיה ביצע המכון לחקר ימים ואגמים לישראל (חיא"ל) סקר רקע בתימטרי במהלך 2012-2013, שמיפה באופן שיטתי וראשוני את המרחב הימי כולו. כמו כן, מופו באופן ראשוני בתי הגידול בקרקעית הים ובגוף המים. בד בבד עם ביצוע הסקרים והמיפוי, הוגדרה הרגישות הסביבתית לבתי גידול ספציפיים ולמרחב הימי בכלל. שילוב המידע וההכרעות יצר מפה של רגישות בתי הגידול בים. רוב המרחב הימי הוא ים עמוק, אחיד מבחינת בתי הגידול שבו. מתוך ההבנה שקיים בית גידול גדול ונרחב הוחלט שניתן לפתח חלק משטחי מרחב זה מבלי לפגוע בתפקוד בית הגידול.

המאסדר חייב לדעת מה הידע הקיים על אודות תנאי הסביבה בעת קבלת ההחלטה. יש אזורים בעולם שנחקרו בצורה נרחבת בשל פיתוח שדות נפט וגז רבים בתחומם. שם, אם ידוע שלאזור רגישות סביבתית נמוכה, לא יחייבו את היזם בתסקיר השפעה על הסביבה בשלב החיפוש, אלא רק בשלב פיתוח המאגר. מכיוון שהידע על אודות המרחב הימי של מדינת ישראל (המים הטריטוריאליים והאזור הכלכלי הבלעדי [EEZ]) מועט ביותר, פער המידע הוגדר כפער גבוה. לכן, גם באזורים שהוגדרו כבעלי רגישות נמוכה, ידרוש משרד האנרגיה מהיזם לבצע בדיקה סביבתית כבר בשלב החיפוש, וזאת משום שמידת הוודאות ביחס לידע על אודות בתי הגידול – נמוכה. במקרה כזה, אף על פי שעל בסיס המידע שנאסף אכן מתקיים איזון בין פיתוח כלכלי לשמירה על הסביבה הימית, מחייב המאסדר את זכיין החיפוש לבצע בדיקה (לפני העבודה, תוך כדי ביצועה ולאחריה).

ימים יגידו אם צדקנו או לא. עד כה, בסקרים עבור אתרים מסוימים, שבוצעו לאחר הסקר האסטרטגי, נמצא שהנחות היסוד ביחס לערכיות בית הגידול אכן היו נכונות.